

Ogrodziński, Władysław

Muzealne "Spotkania z naszą historią"

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 120-124

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Władysław Ogrodziński

MUZEALNE „SPOTKANIA Z NASZĄ HISTORIĄ”

Od 1970 roku Muzeum Mazurskie w Olsztynie organizuje co pewien czas spotkania z uczestnikami i świadkami wydarzeń historycznych minionego półwiecza. Celem jest dokumentowanie tradycji ustnej oraz penetracja prywatnych zbiorów. Prowadzi się też rejestrację fotograficzną spotkań. Imprezom tym towarzyszą z reguły wystawy pamiątek i dokumentów wypożyczonych lub przekazanych przez uczestników oraz współorganizatorów. Wystawy organizuje Dział Historii oraz Dział Naukowo-Oświatowy Muzeum Mazurskiego w Olsztynie, a część materiału ekspozycyjnego przechodzi często na własność lub w depozyt muzeum.

„Spotkania z naszą historią” umożliwiają Muzeum Mazurskiemu poszerzanie kontaktów z różnymi środowiskami społecznymi, a także zainteresowanymi władzami, instytucjami i organizacjami, które zaprasza się do współuczestnictwa w organizacji. Współorganizatorzy mają decydujący udział w formułowaniu list uczestników oraz publiczności. Muzeum współpracuje przy tym z organami prasy olsztyńskiej oraz Rozgłośnią Polskiego Radia, co ma poważny wpływ na dokumentację spotkań w publikacjach prasowych i radiowych na terenie Olsztyna.

W okresie od kwietnia 1970 roku do stycznia 1974 roku odbyło się dziesięć kolejnych „Spotkań z naszą historią”. Dziewięć urządzono w Sali Kromerowskiej zamku olsztyńskiego, jedno w zamku lidzbarskim. Kilku imprez różniących się programem nie objęto kolejną numeracją. Odbyły się one w ramach tak zwanych spotkań zamkowych. W programie „Spotkań z naszą historią”, uwzględniano przeważnie: rozmowę z wybranymi „uczestnikami i świadkami wydarzeń historycznych”, wystawę dokumentów i pamiątek dostarczonych przez uczestników oraz okolicznościową nawiązującą do tematu część artystyczną. Na spotkaniu II (z farmaceutami-działaczami plebiscytowymi)¹, a także IX (z weteranami i działaczami ruchu ludowego)² wygłoszono ponadto okolicznościowe referaty.

Rozmowy z uczestnikami prowadzili przewodniczący dyskusji zaproszeni przez dyrekcję Muzeum lub współorganizatorów. Kilka spotkań prowadził dyrektor Muzeum, mgr Władysław Ogrodziński, spotkanie I — redaktor „Gazety Olsztyńskiej”, mgr Jerzy Szymański, II — doc. dr Zofia Kalinowska, III i VIII — mgr Mirosław Świątecki, IV — kierownik Oddziału Lidzbarskiego Muzeum Mazurskiego w Olsztynie, mgr Roman Marchwiński, VIII — kustosz Muzeum Mazurskiego w Olsztynie, mgr Halina Keferstein, IX — przedstawiciel Komisji Historycznej Wojewódzkiego Komitetu Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w Olsztynie, mgr Władysław Świeczkowski, X — redaktor naczelny Rozgłośni Polskiego Radia w Olsztynie, Tadeusz Ostojki.

Tematyka kolejnych spotkań była następująca:

I — 14 kwietnia 1970. Spotkanie z grupą operacyjną kolejarzy przybyłych do Olsztyna w lutym 1945 roku. Współorganizatorzy: Wojewódzki Komitet Frontu Jedności Narodu w Olsztynie oraz redakcja „Gazety Olsztyńskiej”.

II — 22 maja 1970. Spotkanie z farmaceutami — działaczami plebiscytowymi z terenu Warmii i Mazur oraz członkami ich rodzin. Współorganizatorzy: oprócz

---

¹ Referat o udziale farmaceutów polskich w akcji plebiscytowej 1920 roku wygłosiła mgr Zofia Stopowa.

² Referaty na temat ruchu ludowego na Mazurach w okresie przed II wojną światową wygłosili: Gustaw Leyding i Walter Późny.

wymienionych wyżej Olsztyński Zarząd Aptek oraz Oddział Olsztyński Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego.

III — 20 lutego 1971. Spotkanie poświęcone 25-leciu życia literackiego na Warmii i Mazurach. Współorganizatorzy: Wydział Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie, Oddział Olsztyński Związku Literatów Polskich oraz Rozgłośnia Olsztyńska Polskiego Radia.

IV — 16 kwietnia 1971. Spotkanie poświęcone pierwszemu po wyzwoleniu mieszkańcom Lidzbarku Warmińskiego. Współorganizatorzy: Prezydium Powiatowej i Miejskiej Rady Narodowej w Lidzbarku Warmińskim, Powiatowy Komitet Frontu Jedności Narodu w Lidzbarku Warmińskim oraz Rozgłośnia Olsztyńska Polskiego Radia.

V — 8 maja 1971. Spotkanie z organizatorami ruchu turystycznego na Warmii i Mazurach. Współorganizatorzy: Oddział Warmińsko-Mazurski Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Olsztynie, redakcja „Gazety Olsztyńskiej” oraz Rozgłośnia Olsztyńska Polskiego Radia.

VI — 16 maja 1971. Spotkanie z „ojcami miasta Olsztyna”. Współorganizatorzy: Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Olsztynie oraz Towarzystwo Miłośników Olsztyna.

VII — 18 stycznia 1972. Spotkanie z olsztyńskimi działaczami Polskiej Partii Robotniczej. Współorganizator: Wydział Kultury Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Olsztynie.

VIII — 8 maja 1972. Spotkanie poświęcone początkom rzemiosła w województwie olsztyńskim. Współorganizatorzy: Izba Rzemieślnicza oraz Cech Rzemiosł Różnych w Olsztynie.

IX — 24 czerwca 1972. Spotkanie z udziałem weteranów i działaczy ruchu ludowego na Warmii i Mazurach. Współorganizatorzy: Komisja Historyczna przy Wojewódzkim Komitecie Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w Olsztynie, Rozgłośnia Olsztyńska Polskiego Radia.

X — 31 stycznia 1974. Spotkanie z organizatorami ruchu sportowego w Olsztyńskim po wyzwoleniu. Współorganizator: Wydział Kultury Fizycznej i Turystyki Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Z innych, na wzmacnianie zasługuje „spotkanie z przyjaciółmi muzeum”³, zorganizowane 25 marca 1973 roku wspólnie z redakcją „Słowa na Warmii i Mazurach” oraz Rozgłośnią Olsztyńską Polskiego Radia w Olsztynie. Wzięli w nim udział działacze ruchu polonijnego w Prusach Wschodnich. Kilka z tych osób ofiarowało do zbiorów Muzeum kilkadziesiąt egzemplarzy prasy regionalnej z okresu międzywojennego. Charakter sesji popularnonaukowej przyjęło spotkanie z 29 kwietnia 1974 roku⁴ poświęcone początkom ruchu młodzieżowego na Warmii i Mazurach. Sesji towarzyszyło otwarcie w muzeum wystawy obrazującej rozwój ruchu młodzieżowego w Olsztyńskim w latach 1945—1973⁵.

Pierwsze „Spotkanie z naszą historią” było połączone z oddaniem do użytku Sali Kromerowskiej zamku olsztyńskiego (dawna kaplica Św. Anny, konsekrowana w 1580 roku przez Marcina Kromera). Muzeum Mazurskie w Olsztynie podjęło w przypadku organizatorów kolejniactwa w Olsztyńskim inicjatywę Oddziału Warmińsko-Mazurskiego Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Olsztynie oraz „Głosu Olsztyńskiego” („Gazety Olsztyńskiej”), z ramienia którego działał red. Ryszard Tyrolski. Po spotkaniu grupy organizatorów kolejniactwa w Klubie Turysty Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w dniu 17 lutego 1970 roku Muzeum Mazurskie w Olsztynie wyraziło gotowość przejęcia do swych zbiorów pamiątek i dokumentów zaprezentowanych na wspomnianym spotkaniu

³ Spotkanie prowadził redaktor Piotr Napiórkowski z Rozgłośni Olsztyńskiej Polskiego Radia.

⁴ Referat *Rola tradycji ruchu młodzieżowego w socjalistycznym wychowaniu młodego pokolenia* wygłosiła doc. dr Stanisława Jarecka-Kimlowska.

⁵ Por. katalog *Ruch młodzieżowy na Warmii i Mazurach (1945—1973)*. Zebrał i opracował Wiktor Szukiel, Olsztyn 1974 oraz W. Szukiel, *Spotkania młodości*, Olsztyn 1972. Wystawę przygotowała z ramienia Muzeum Mazurskiego w Olsztynie mgr Zofia Januszkiewicz.

przez dowódcę grupy operacyjnej kolejarzy w 1945 roku, inż. Jana Gana oraz inne osoby. Zarówno spotkanie z 17 lutego, jak wcześniejsze w Muzeum Mazurskim (14 lutego) znalazły szeroki oddźwięk w publikacjach prasowych⁶.

W spotkaniach wzięli udział: inż. Jan Gan; naczelnik Wagonowni z 1945 roku — Mikołaj Kretowicz; pracownicy węzła kolejowego w Olsztynie — Stanisław Filończuk i Edward Tworkowski; organizatorzy kolejowej służby zdrowia — dr med. Stanisław Flis, dr Florian Piotrowski i inni. Do zbiorów muzealnych przekazano wiele cennych przedmiotów i dokumentów, między innymi flagę zawieszoną przez grupę operacyjną na siedzibie przy dzisiejszej ul. Waryńskiego w dniu 19 lutego 1945 roku, dwie opaski kolejowej służby zdrowia z 1945 roku, wykaz pracowników węzła olsztyńskiego z końca lutego 1945 roku, schemat połączeń kolejowych w Olsztynie, raport o stanie kolejowych urządzeń wodnych w Olsztynie z 20 lutego 1945 roku oraz kopiarz 16 raportów T. Tworkowskiego z okresu 20 lutego do 16 marca 1945 roku.

Drugie „Spotkanie z naszą historią” poświęcono aptekarzom — działaczom plebiscytowym na Warmii i Mazurach. Wzięli w nim udział przede wszystkim członkowie rodzin farmaceutów — działaczy plebiscytowych z lat 1919—1920: mgr Izabela Balcerek — córka Michała Beckera, aptekarza z Wielbarka; mgr Halina Jeske — córka Bolesława Wolskiego z Biskupca Pomorskiego; mgr Piotr Pawłowski — współpracownik Michała Beckera; mgr Urszula Nowaczyk — córka Leonarda Osmiałowskiego, aptekarza z Barczewa; Wanda Michalska — córka Stanisława Wolskiego z Lubawy oraz red. Kazimierz Małycha — współpracownik Kazimierza Jaroszyka w Szczytnie w latach 1919—1920. Wszystkie te osoby oraz żona S. Wolskiego, Maria Wolska, wypożyczyły lub przekazały do muzeum szereg pamiątek i dokumentów, z których część eksponowano na wystawie plebiscytowej czynnej w Muzeum Mazurskim w ciągu 1970 roku. Na wzmiankę zasługują tu odznaki organizacyjne „Sokoła”, krzyż Organizacji Wojskowej Pomorza, odznaka Gryfa Pomorskiego oraz liczne zdjęcia fotograficzne dotyczące przede wszystkim działalności Michała Beckera⁷.

Trzecie spotkanie poświęcono 25-leciu życia literackiego na Warmii i Mazurach. Do udziału w spotkaniu zaproszono autorów pierwszych publikacji o regionie z lat 1945—1948: Marię Zientarę-Malewską i dr. Władysława Gębika, autora reportaży olsztyńskich z „Rzeczypospolitej” w 1945 roku; Jana Huszcę, autora cyklu reportaży i książki *Ziemia odnalezionych przeznaczeń* (Poznań 1947); Władysława Ogrodzińskiego (Stefana Sulime) oraz autora pierwszej powieści o Mazurach *Trud ziemi nowej* (Poznań 1947) — Eugeniusza Pauksztę. Do najcenniejszych nabytków muzealnych otrzymanych podczas tego spotkania zaliczyć należy pierwopis *Trudu ziemi nowej* E. Paukszty. Dokumentację spotkania zachowała Rozgłośnia Olsztyńska Polskiego Radia⁸.

Jedynie ze spotkań pozaolsztyńskich (IV) zorganizowano w Lidzbarku Warmińskim, poświęcając je pierwszym po wyzwoleniu mieszkańcom miasta. Do udziału zaproszono organizatorów życia społecznego, administracji, szkolnictwa, służby zdrowia i życia gospodarczego. Znaleźli się w tym gronie: pierwszy wicestarosta lidzbarski, Kazimierz Matera; nauczycielka Helena Cybulska; organizator aprowizacji Stanisław Szwerzyn; lekarz Grzegorz Niemcewicz; działacz gospodarczy Adam Krause; działaczka opieki społecznej Irena Kwinto oraz organizator osadnictwa rolniczego Jerzy Kwinto. Obszerłą relację ze spotkania opublikował w „Gazecie Olsztyńskiej” red. Witold Zamecki, a część wypowiedzi zachowała w nagraniach Rozgłośnia Pol-

⁶ R. Tyr[olski], *Pełnomocnicy Polski*, Głos Olsztyński 1970, nr z 19 II; tenże (tyr.), *Spotkanie z pionierami*, Głos Olsztyński, 1970 z 13 II; tenże, *Dokumenty wiosny 1945*, Głos Olsztyński, 1970 z 4 III; J. Gan, *Jeszcze o kolejarzach-pionierach*, Głos Olsztyński, 1970 z 4 III; [R. Tyrolski:] tyr., *Dyrekcja Muzeum Mazurskiego popiera postuludny „Głosu”*, Głos Olsztyński, 1970 z 23 III; tenże, *Spotkanie kolejarzy*, Głos Olsztyński, 1970 z 26 III; tenże, *Dokumenty wiosny 1945*, Gazeta Olsztyńska, 1970 z 15 IV.

⁷ R. Tyrolski, *Aptekarze-działacze*, Gazeta Olsztyńska, 1970 z 26 V.

⁸ Wypowiedzi: Maria Zientara-Malewska — 16 minut, Eugeniusz Paukszta — 17 i 1/2 min. Jan Huszcza — 12 min. Władysław Ogrodziński — 14 min. Klemens Oleksik — 10 min.

skiego Radia w Olsztynie⁹. Wystawa zbiorów wypożyczonych przez uczestników spotkania dostępna była w zamku lidzbarskim od kwietnia do czerwca 1971 roku.

Z dalszych spotkań do najciekawszych należało szóste — z „ojcami miasta Olsztyna” — zorganizowane w znacznej mierze staraniem b. prezydenta miasta i działacza Towarzystwa Miłośników Olsztyna, mgr. Czesława Browińskiego. Na spotkanie zaproszono byłych prezydentów i wiceprezydentów miasta oraz przewodniczących i wiceprzewodniczących Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Olsztynie. Oprócz mgr. Czesława Browińskiego udział wzięli: wiceprezydenci Jerzy Smoleński i Stefan Nafalski; przewodniczący Prezydium Miejskiej Rady Narodowej Romuald Nowak oraz inż. Julian Molenda, a następnie Aleksander Adomas, Władysław Kapuścik, Józef Trawiński, Henryk Święcicki, Franciszek Kurzynoga, Tadeusz Spas, Witold Zieliński, Aleksander Kruczyński i Stanisław Popielawski. Najcenniejsze obiekty ofiarowali do muzeum: mgr Czesław Browiński (m.in. formularze miejskie, odciski pieczęci) oraz Jerzy Smoleński (m.in. legitymację wiceprezydenta miasta z 1946 roku). W wyniku zainteresowania wywołanego spotkaniem, muzeum nabyło do swych zbiorów zespół dokumentów oraz album fotografii ze zdjęciami z pierwszych dożynek olsztyńskich w 1945 roku, stanowiący własność b. starosty olsztyńskiego, inż. Michała Musiała¹⁰.

Podobne materiały przyniosło siódme spotkanie — z pierwszymi działaczami Polskiej Partii Robotniczej w Olsztynie. Wzięli w nim udział: jeden z pierwszych sekretarzy Komitetu Miejskiego Polskiej Partii Robotniczej, Stanisław Cwiek; organizator Polskiej Partii Robotniczej w powiecie olsztyńskim, Franciszek Duda; b. starosta olsztyński, Jan Jaskólski; b. działaczka młodzieżowa i nauczycielka szkoły w Pluskach, Janina Duliniec; działacz w środowisku kolejarskim, Stanisław Bernhardt oraz b. działacz Związku Walki Młodych, Zdzisław Fibich¹¹.

Interesujący zespół dokumentów cechowych dotyczących historii rzemiosła na Warmii i Mazurach w XIX i XX wieku znalazł się w posiadaniu muzeum dzięki współorganizatorom ósmego „Spotkania z naszą historią”, poświęconego początkom rzemiosła w województwie po wyzwoleniu. W spotkaniu wzięli udział: Romuald Szczęsny, Anna Głowacka, Jan Olejniczak, inż. Bronisław Sztenc, Józef Łukiewski, Jan Piskorski i inni¹².

Szczególnie bogatą dokumentację udało się zgromadzić w związku z dziesiątym spotkaniem — z organizatorami życia sportowego na Warmii i Mazurach. Materiał ten posłużył za podstawę opracowanej przez kierownika Działu Historii Muzeum, mgr Zofię Januszkiewicz, ekspozycji czynnej od 10 stycznia do 28 kwietnia 1974 roku. Na zasadzie wypożyczenia z klubów sportowych oraz od działaczy zebrano liczne zdjęcia fotograficzne, legitymacje, dokumenty, druki, nagrody i dyplomy oraz proporce i sztandary z drugiej połowy lat czterdziestych. Zbiorów użyły: kluby sportowe OZOS-Stomil, Warmia i Gwardia oraz działacze: Tytus Gielig, Henryk Kruczkowski, Wacław Ostrowski, Marian Rapacki, Alicja Sekuła, Czesław Skowroński, Tadeusz Wajs¹³ i lekarze: dr Zbigniew Olkowski oraz dr Mieczysław Pimpicki. Z osób tych podczas spotkania zabierali głos: Marian Rapacki, Tytus Gielig, Czesław Skowroński, Wacław Ostrowski. Prócz nich o pierwszych zawodach między KS Kolejjarz i KS Gwardia mówił b. zawodnik klubu kolejowego, Antoni Góra. Na temat początków ruchu sportowego w Giżycku wypowiedział się Bolesław Kłosowski, a warunki organizacyjne sportu po wyzwoleniu scharakteryzował prof. dr Bohdan Wilamowski. Spotkanie wywołało żywy odzew społeczny. Poza relacją w „Gazecie Olsztyńskiej” audycję poświęciła mu Rozgłośnia Olsztyńska Polskiego Radia w dniu 11 stycznia 1974 roku.

⁹ W. Zamecki, *Spotkanie z ludźmi i historią*, Gazeta Olsztyńska, 1971, z 24—25 IV. Wypowiedzi: Adama Krausego — 11 i 1/2 min. Heleny Cybulskiej — 11 min. Czesława Kisłego — 4 min., Stanisława Szweryna — 29 min. i Kazimierza Matery — 18 min.

¹⁰ Z. Milewski, *Spotkanie „ojców miasta” z lat 1945—1970*, Gazeta Olsztyńska, 1971 z 18 V.

¹¹ [J. Segiet], *seg.*, *Spotkanie z naszą historią*, Gazeta Olsztyńska, 1972, z 20 I.

¹² Z. Milewski, *Pionierzy rzemiosła*, Gazeta Olsztyńska, 1972 z 3—4 VI.

¹³ T. Wajs wypożyczył maszynopis własnej pracy *Koszykówka olsztyńska wczoraj i dziś* (1964).

Dziesięć odbytych „Spotkań z naszą historią” przyniosło okazały plon nabytków i dokumentacji muzealnych, ale także pewne krytyczne obserwacje natury organizacyjnej. Spotkaniom nie sprzyjała przede wszystkim sytuacja kadrowa w Dziale Historii Muzeum Mazurskiego w Olsztynie. W 1971 roku liczba pracowników merytorycznych tego działu zmalała gwałtownie, co uniemożliwiło pełne wykorzystanie spotkań. Muzeum próbowało dokumentować te ostatnie współpracując z organami prasowymi oraz Rozgłośnia Polskiego Radja w Olsztynie. Dało to doskonałe wyniki w dziedzinie informacji i publicystyki prasowej oraz radiowej, ale nie mogło zastąpić pełnej dokumentacji naukowej. Zaniechano w tej sytuacji kilku możliwych do przeprowadzenia „Spotkań z naszą historią”. Muzeum Mazurskie w Olsztynie pragnie kontynuować je nadal angażując do współpracy zainteresowane placówki i organizacje naukowe.

---

¹⁴ [Ryszard Zalewski] RZ, *Spotkanie z historią*, Gazeta Olsztyńska, 1974 z 14 I.